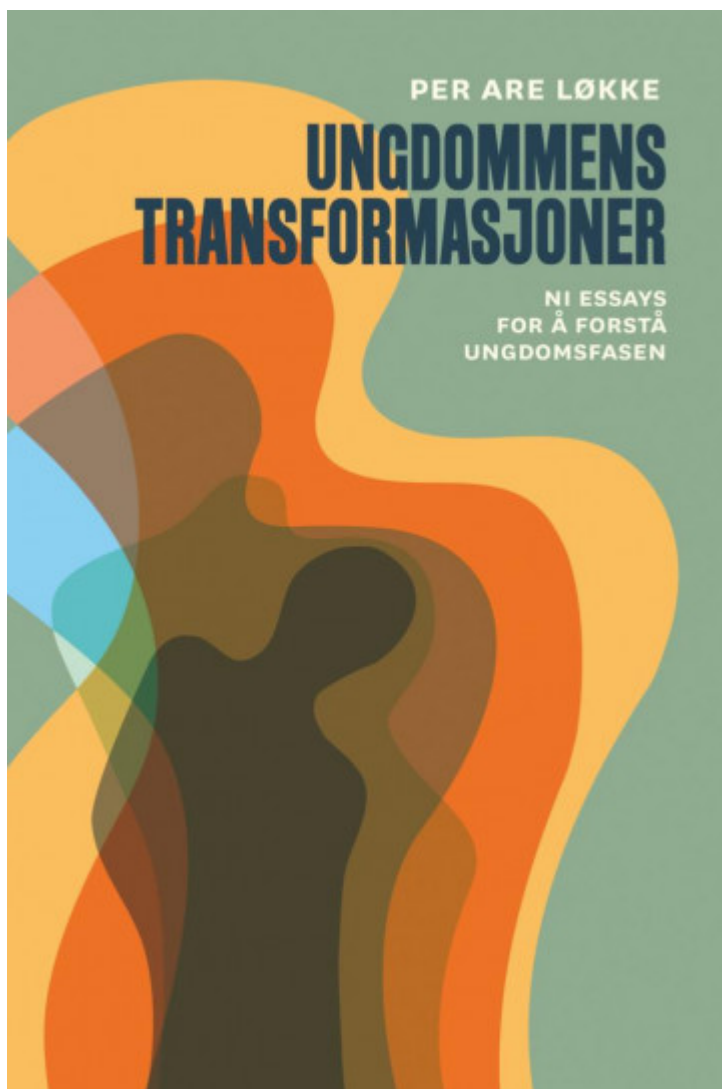

Variabelt om forståelse og behandling av ungdom

Elisabet Myrstad

Per Are Løkkes sterke engasjement og kjærlighet for ungdommer trenger klart igjennom i denne boken. De ulike essayene er imidlertid av variabel kvalitet.

BOK Ungdommens transformasjoner **FORFATTER** Per Are Løkke **ÅR** 2021 **FORLAG** Gyldendal **SIDER** 279

Per Are Løkke har skrevet en essaysamling bestående av ni essay «for å forstå ungdomsfasen». Essayene behandler tematikken både fra sosiologisk, historisk, kulturelt og psykologisk ståsted, og han har mange kilder innenfor flere fagfelt som han øser av. I boken omtaler han vår tids syn på og møte med ungdom i skolen, i familien og i behandlingsapparatet. Per Are Løkke har et sterkt engasjement og en åpenbart dyp kjærlighet for ungdommer og faget sitt.

De ulike essayene er av variabel kvalitet. Noen er svært leseverdige, mens andre er preget av stadig nye formuleringer av den samme røde tråden. Mange formuleringer er åpne og klargjørende, mens andre kan minne om det som kan uttrykkes, som at «grunt, grumsete vann og dypt, klart vann har det til felles at det er vanskelig å se bunnen».

Særlig uttalelser omkring «moderniteten», «transformasjon» og «de nye autoritetene» skaper en usikkerhet hos meg på hva han egentlig mener.

I første essay, «Moderniteten og de nye autoritetene», omtaler han endringen fra 70/80-tallet betegnet som «moderniteten», som var kjennetegnet av «økt globalisering, store teknologiske fremskritt, økt statlig involvering i det som tidligere var den private sfæren, grådige kapitalisme, økt migrasjon, større likestilling, endrede kjønnsroller ... osv.» (s. 24).

De unge møter en komplisert og motsetningsfylt virkelighet, og i denne forbindelse er det han kaller «den relasjonelle vendingen», viktig.

Det nye er at alle blir forstått, at det er stor åpenhet om sårbarhet og psykiske plager, at kjønnsidentitet er åpen for valgfrihet, at foreldre nå forstår og bekymrer seg mer for ungdommens psykiske helse enn de stiller krav og setter grenser.

På den andre siden bombarderes ungdommene av stimuli og påvirkning i høyt tempo gjennom alle mulige kanaler og sosiale medier. Og der er de «nye autoritetene» i form av markeds- og konsumsamfunnets krefter. Dette gjør det krevende å finne noe å opponere mot og frigjøre seg fra som ungdom, skriver han. Det blir liksom ingen vegger å slå inn eller rammer å sprengte fordi foreldrene er forståelsesfulle, men svake på den ene siden, og presset på å lykkes er sterkt på den andre.

Per Are Løkkes røde tråd i essayet om «Skolen og fremveksten av en hardere virkelighet» er nettopp dette at dagens ungdommer utsettes for stress og press fra en skole som er prestasjonsorientert, konsumpreget og styrt av økonomiske premisser. Han viser til flere andre forfattere som mener det samme.

Løkke viser til karakterpress og press på framføringer, og argumenterer med at ungdom som ikke lykkes i slike krav, blir sykeliggjort.

Men jeg finner lite eller ingen dokumentasjon som understøtter analysen, utover forfatterens egne observasjoner:

«Alle ungdommer jeg snakker med i dag, fortolker, forstår, posisjonerer og kritiserer seg selv ut ifra en skolehverdag der idealet er prestasjoner og konkurranse. Nesten alle, uansett hvor på karakterskalaen de befinner seg, forteller om en angst for å falle utenfor, og alle har forskjellige urovekkende fantasier om hva 'å falle utenfor' betyr» (s. 71).

Jeg opplever imidlertid at få av de ungdommene jeg snakker med i min psykologpraksis, ser på sin skolehverdag på denne måten. Mange har fått tilpasset skolegang, tilretteleggelse og flere og nye muligheter når de ikke lykkes i første runde. Mange får utfolde spesielle talenter og interesser innen musikk, dans, drama, idrett og yrkesvalg uten å måtte prestere på høyt nivå.

Angsten for å falle utenfor er stor og gjennomgripende for ungdommer. Slik er det nå, og slik har det vært til alle tider. Nå er nok angsten for å bli stemt ut av en russebuss større enn angsten for ikke å komme inn på det studiet man ønsker. For det finnes flere veier til en god utdanning enn det har gjort tidligere. Lykkes man ikke med første forsøk, finnes det som regel en god alternativ løsning. Men den skaden som påføres selvfølelsen gjennom erfaringen med å bli ekskludert fra jevnaldrende grupper man ønsker å tilhøre, er langt sterkere.

Jeg synes derfor ikke at Per Are Løkke helt treffer vår tid med å gjøre skolen som kapitalismens forlengede arm til den aller største stressfaktor i alle ungdommers liv.

Sett fra mitt ståsted står essayet «Psykologi som ideologi» ut som bokens klart beste. Der gir forfatteren en viktig og svært god oppsummering av fagets utvikling, hvordan det normale ble

patologisk og det patologiske det normale, slik det er blitt gjennom full åpenhet om egne psykiske lidelser i dagens mange ulike former for selvavsløringer.

Han viser også hvordan psykologien i dag, som er dominert av symptomfokus og kognitive og biomedisinske behandlingsmetoder, ikke møter ungdommene slik de trenger det: som subjekter i utvikling og på søken etter identitet.

Han avslutter kapittelet med ti prinsipper om hva som bør veilede en terapi med ungdommer. Blant annet fremhever han betydningen av en flersidig tilnærming, av å være ikke-styrende, men gi rom for at ungdommene kan oppdage seg selv, og forståelse for symptomenes meningsdimensjon.

Gjennomgangen av disse prinsippene gjør boken verdt å lese.

I essayet om «Familiens støpeformer» påpeker han at det foreløpig mangler en foreldremodell som «forener autoritet og omsorg» (s. 108), fordi «fedrene tilpasser seg kvinnenes modell for nærvær og omsorg fremfor å utvikle en egen posisjon» (s. 114).

Dette viktige temaet omkring søken etter en ny form for maskulinitet går igjen i essayene «Slekter som følger slekters gang», «Generasjoner med mødre og døtre» og «Den unge gutten». Særlig sistnevnte essay er viktig fordi Løkke påpeker vanskene med å finne den nye maskuline identiteten.

I essayet «Lytteuren» har forfatteren mange formuleringer omkring betydningen av åpenhet og vekt på ungdommen som subjekt. Det viktigste i essayet slik jeg ser det, er det han skriver om «ontologisk masochisme» (s. 258–260), og diskusjonen innenfor faget om man kan og skal være nøytral som terapeut, eller som han skriver: «Det er umulig å være terapeut og utslette virkningen av sin egen personlighet» (s. 259). Jeg er enig med ham i at et nyttig terapeutisk møte er der terapeuten som subjekt møter ungdommen som subjekt. Samtidig vil jeg understreke at ansvaret for fagligheten, relasjonen og overblikket hviler alene på terapeuten.

Røde tråder og gjengangere

Løkke fører en paradoksal, autoritativ penn ved å bruke forsiktige formuleringer som gjentas. På s. 235 skriver han for eksempel: «Jeg har her antydnet at ...» Han har så absolutt langt mer enn antydnet. I innledningen skriver han også: «En av denne bokens røde tråder er at dagens psykiatri og psykologi ikke lenger har plass til ungdommens kompliserte subjektivitet» (s. 15). Dette er jeg uforbeholdent enig i, og det kan kanskje ikke gjentas for ofte.

Jeg synes derfor ikke at Per Are Løkke helt treffer vår tid

En annen gjennomgående rød tråd i boken er at vi er alle ofre for moderniteten, for de nye autoritetene, for konsumsamfunnet og prestasjonspresset som stresser oss til måloppnåelse på bekostning av å leve og å være og åpne opp for å finne oss selv. Men er vi så uten evne eller mulighet i vårt samfunn i dag til å gjøre egne valg og vurderinger, fristille oss selv fra presset utenfra? Jeg er ikke så sikker på det.

Samlet sett er dette en bok som gir inspirasjon til egen tenkning. Den er imidlertid unødig lang og ordrik etter mitt syn, med mange gjentakelser av de røde trådene. Men dersom man bare leser ett og ett essay hver for seg, er de mange ordene og gjentakelsene både nødvendige og nyttige.